

UGROŽENI KASNOANTIČKI SARKOFAG U VINJANIMA KOD POSUŠJA

Oko 7 km jugozapadno od Posušja, na putu Posušje—Vir, nalazi se selo Vinjani. Ono se dijeli na Donje Vinjane, koji teritorijalno pripadaju Dalmaciji, i Gornje Vinjane, koji pripadaju Hercegovini. Kroz selo protiče rječica Brina ili Županjica koja ljeti obično presuši, dok zimi postane čitava rijeka sa velikom količinom vode, što je čest slučaj sa mnogim rječicama i potocima hercegovačkog krša.

U zaseoku Nenadići na desnoj obali Brine, 40 m od mosta, jaka bujica otkrila je 1956 god. veliki rimski sarkofag, odnesavši zemlju koja ga je stoljećima prekrivala. Poslije nekoliko dana neko je od seljaka noću probio sarkofag na rubu između poklopca i sanduka u površini nekoliko dcm (po starom vjerovanju da će pronaći blago) toliko da je mogao pretražiti njegovu unutrašnjost. Ne zna se tačno da li je u njemu što pronađeno osim dva ljudska skeleta. U vrijeme jesenjih i zimskih kišnih dana bujica ponekad prekrije sarkofag, dok je u ljetno doba pristup k njemu vrlo lagan. Sjeverozapadni dio sarkofaga nalazi se još zasut zemljom koju voda stalno spirala što se vidi na priloženoj fotografiji.

Sloj zemlje na desnoj obali iznad sarkofaga je vrlo otrošen, jer ga rječica iz godine u godinu stalno odnosi. Kao posljedica toga otkriven je pored sarkofaga i jedan kulturni sloj debljine 40 cm, najvjerojatnije temelji neke građevine, čiji je profil vidljiv jedino u odronjenom sloju zemlje prema Brini, dok je ostali dio zemljišta zasađen žitom. Na obali, kao i u kulturnom sloju pored malterom zidanog kamenog temelja nailazimo na fragmente cigle i gareži koji indiciraju na požar postojeće građevine. Po pričanju starijih seljaka i po tradiciji, na tom mjestu nalazila se crkva sv. Blaža. Sarkofag je naročito interesantan kako prema načinu svoje obrade, tako i po svojim velikim dimenzijama. Po svom izgledu pripada uobičajenom tipu rimskih sarkofaga — lijepo obrađenih sa poklopcem i akroterijama na uglovima. Izrađen je od kamena krečnjaka manje čvrstoće,

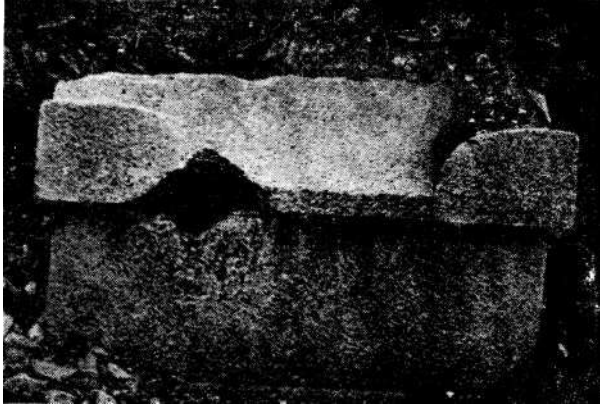
podesnog za obradu, u plitkoj rustici pravilnih oblika. Uskim žlijebom poklopac je uglavljen na sanduk i nešto je veći od površine donjeg dijela. Njegove dimenzije su: dužina 247 cm, širina 103 cm, visina 140 cm i težina oko 2,5 tone. Istočni dio uže strane sarkofaga napukao je, a to se jedva zapaža.

Zanimljivo je, i malo čudnovato, zašto se sarkofag nalazi za čitavu svoju visinu ispod nivoa vidljivih temeljnih zidova u profilu zemljišta sa desne obale rječice. Ovaj i niz drugih problema moći će se riješiti tek poslije obimnijih arheoloških istraživanja, koje bi bilo nužno izvršiti u najskorije vrijeme, jer rječna bujica stalno odnosi kulturni sloj. Što dosada nije izvršeno veće ispitivanje ovog kraja, može se objasniti teritorijalnom udaljenošću od većih centara i komunikacija, jer se Vinjani nalaze na tromeđi Bosne-Hercegovine i Dalmacije.

Po sjećanju seljaka, u blizini sarkofaga nalazilo se također nekoliko zidanih grobova koji su porušeni ili ih je voda odnijela. Nekoliko pravilno tesanih ploča dužine 1,5 m nalazi se ugrađeno u zid susjedne ograde.

Na lokalitetu zvanom Grebine, 100 m nizvodno od sarkofaga, vidi se i danas nekoliko grobova, koji sa njim čine jednu cjelinu. Nedaleko od ova dva lokaliteta na Crkvinama, njemački vojnici su za vrijeme okupacije otkopali dvadesetak grobova, a po pričanju starijih mještana za vrijeme Austrije slučajno pronađeni kameni kip prenijet je u Beč. U selu se pored ovoga nalaze i dvije manje nekropole ornamentiranih stećaka. Od slučajnih arheoloških nalaza potrebno je spomenuti mali kameni žrvanj, srebrni prsten sa natpisom i stari novac — sada zagubljen. Po nazivima lokaliteta u blizini otkrivenog sarkofaga, po seoskoj tradiciji, slučajnim arheološkim nalazima i stećcima razasutim po bližoj okolini, može se zaključiti da je ovaj kraj imao dosta bogatu prošlost.

Ovu pretpostavku potvrđuje i činjenica da je još krajem prošlog stoljeća Karlo Patsch prikupio

Kasnoantički sarkofag u Vinjanima.

nekoliko podataka iz ovog kraja. Po njemu, »J. Bulić je u Vinjanima, na prostoriji zvanj Barok, kopao i našao ostatke mozaika. Tu se je dakle nalazila rimska naseobina. Nadgeometar Danielov posjeduje iz Donjih i Gornjih Vinjana kelte, iz prvog mjesta od željeza, a iz drugog od bronce.«¹

Duž susjednog područja Imotskog polja protezala se vojnička cesta Trilj—Narona.² Pronađeni primjerci rimskog novca, koji su ranije bili vlasništvo muzejske zbirke samostana Humca,³ potvrđuju činjenicu da je postojala komunikacija između Imotskog polja i područja Neretve. Da je ta plodna dolina bila naseljena u rimsko doba, svjedoče nam brojni arheološki nalazi u Ružićima, Dragičini, Grudama, Sovićima, Gorici, Vinjanima, Imotskom i dr.⁴

Problem zaštite i prenos sarkofaga iz Vinjana je vrlo složen i zahtijeva obimnije pripreme i zahvate. Do prije nekoliko godina dalji prenos ovog teškog spomenika bilo bi nemoguće izvršiti, jer put i drveni most koji se nalazi pored njega bili su vrlo slabi. Međutim, od 1957 godine preduzeće »Boksitni rudnici« iz Mostara počelo je s eksploatacijom boksitne ruke iz Vinjana, pa je zbog toga popravljen put i izgrađen novi most preko koga se može prenijeti sarkofag. Time je mogućnost zaštite i prenosa spomenika teškim boksitnim kaminonima u Mostar postala vrlo realna, a ovaj spomenik bi nesumnjivo obogatio i onako siromašnu arheološku zbirku zavičajnog muzeja Hercegovine.

UN SARCOPHAGE DE DE LA BASSE ANTIQUITE EN DANGER A VINJANI PRES DE POSUSJE

L'article ci-dessus présente la description d'un sarcophage de la basse antiquité romaine découvert après qu'une crue de la petite rivière Brina eût, dans le village de Vinjani, situé à 7 km de la localité de Posusje, emporté un morceau considérable de la rive. Le sarcophage présente des dimensions importantes: longueur, 247 cm, largeur 103 et hauteur 140 cm, et son poids est d'environ 2.500 kg. Malheureusement le sarcophage a été, aussitôt après sa découverte, pillé

par des inconnus et l'on n'y a découvert que deux squelettes. Sa forme est simple, sans décorations particulières ni inscriptions. Dans son voisinage immédiat, on a relevé les traces d'une construction, de maçonnerie et découvert des tombeaux également de maçonnerie, et il existé aussi une petite nécropole de monuments funéraires médiévaux (stećak-s). En raison du danger que présente la rivière, le sarcophage sera transporté en lieu sûr.

THE LATE — ANTIQUE SARCOPHAGUS AT VINJANI NEAR POSUSJE

In this article the author describes the sarcophagus from the late antique period which was discovered by the torrent of the Small river Brina in the village Vinjani, 7 km. far from Posusje. Its dimensions are: length — 247 cm, width — 103 cm, height — 140 cm and its weight is about 2.500 kg. Unfortunately the sarcophagus was demolished and plundered

after the discovery by unknown men. There was nothing left except two skaletons. Its form is very simple without any decoration and inscription. Near it we can see the remains of a house and a little necropolis of mediaeval tombstones (stećak). The sarcophagus will be removed on the safe place far from this torrential river.

¹ Dr. Karl Patsch, Rimska mjesta po Imotskom polju, Glasnik Zemaljskog muzeja za Bosnu i Hercegovinu, godina XII (Sarajevo 1900), str. 320.

² Isto, str. 298.

³ Isto, str. 300—302.

⁴ Isto, str. 295—344.